

Tadeusz Walachowicz

"Cirkev se uskutecnuje ve farnosti,
Kanonicko - pastorcni pfirmcka pro
duchovni a laiki, Matice
cyrilometodejska", Edward Górecki,
Olomonc 1996 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 6/1, 161-164

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Prezentacja tych przyczyn jest dokonana w powiązaniu z omówieniem przyczynowania występującego w naukach przyrodniczych. Ponadto mamy tu omówione zasadę przyczynowości sprawczej w naukach przyrodniczych i w metafizyce klasycznej oraz zasadę przyczynowości celowej, także w tych dwóch sektorach wiedzy.

Monografię zamyka: wykaz literatury, indeks osobowy i rzeczowy oraz streszczenie w języku angielskim i francuskim.

Prezentowana praca jest ciekawą, dosyć oryginalną prezentacją zagadnień metafizyki klasycznej, nieco odbiegającą od innych dzisiejszych sposobów przedstawiania tej dyscypliny. Otóż, w monografii autora metafizyka, jako fundamentalna dyscyplina filozoficzna, została ukazana jako dziedzina poznania, w której dokonuje się „opisu” rzeczywistości we właściwym dla metafizyki aspekcie, którym jest istnienie. Opis ten realizuje się najpierw przez wskazanie na treści przysługujące rzeczywistości z racji jej istnienia (właściwości transcendentalne), a następnie przez „odsłonięcie wewnętrznej struktury bytu”. Autor w pracy poświęcił dużo uwagi przedstawieniu procesów poznawczych, prowadzących do odkrywania i uzasadniania głównych tez metafizyki (twierdzeń – danych o rzeczywistości). Na szczególnie podkreślenie zasługuje to, iż autor dokonał zestawienia operacji poznawczych prowadzących do określonych, ważniejszych twierdzeń metafizycznych, z analogicznymi operacjami dochodzenia do twierdzeń w naukach empirycznych szczegółowych. Jest to niezwykle cenne, gdyż z jednej strony uwydatnia specyfikę poznania metafizycznego i wskazuje na osobliwość metafizyki w stosunku do dyscyplin szczegółowych a z drugiej – ukazuje perspektywę ewentualnego dialogu między metafizyką (filozofią) klasyczną a naukami szczegółowymi.

Praca jest godna polecenia nie tylko adeptom studiów filozoficznych i teologicznych, ale także może stanowić propozycję godną rozważenia dla specjalistów. Monografia stanowi niewątpliwie duże ubogacenie tych treści, które dotąd znajdowaliśmy w znanych i dostępnych nam podręcznikach klasycznej metafizyki.

ks. Ignacy Dec

Edward Górecki, Cirkev se uskutečňuje ve farnosti, Kanonicko – pastorační příručka pro duchovní a laiki, Matice cyrilometodějská s. r. o, Olomouc 1996, ss. 178

W zasłużonym już wymienionym wyżej wydawnictwie jako 296 pozycja ukazała się praca ks. Edwarda Góreckiego, profesora Papieskiego Fakultetu Teologicznego we Wrocławiu i od 1991 r. zrazu wykładowcy prawa kanonicznego, a po czterech latach profesora tej dyscypliny na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu w Olomouci (Cyrilometodějska teologická fakulta Univerzity Oalackeho v Olomunci), zatytułowana: „Cirkev se uskutečňuje ve farnosti”. Książka ta w zamyśle autora ma spełniać rolę vademecum kanoniczno – pastoralnego i służyć pomocą tak duchownym, jak i świeckim. Wypada zaraz dodać, że jest to już druga pomoc, ofiarowana kościelnemu środowisku czeskiemu przez ks. Góreckiego – pierwszą był podręcznik „Obecné normy Kodexu kanonického práva Jana Pavla II”, wdany w tymże samym olomunieckim wydawnictwie w latach 1993-1994 z myślą przede wszystkim o studentach tamtejszego Wydziału Teologicznego.

Dobrze się stało, iż ks. Górecki urodzony w Stonawie i prze to miejsce związany z Zaolziem, świetnie władający językiem czeskim, zechciał wyjść naprzeciw potrzebom kościoła czeskiego i w dwóch już pozycjach dał tamtejszym katolikom, a zwłaszcza studenckiej młodzieży duchownej, solidne opracowania kanonistyczne. Jest to tym bardziej ważne i godne podkreślenia, gdy uświadomimy sobie, że w czasach przemocy komunistycznej Czechosłowacja odcięta była od kontaktów z myślą teologiczną i kanonistyką, a prześladowania, jakie dotknęły tamtejszy Kościół katolicki uniemożliwiły rozwój kadry naukowej. Cieszyć się należy, że mimo potwornej laicyzacji wiara zachowała się w społeczeństwie, a wierzący, jak się okazuje są spragnieni prawdy katolickiej.

Studium ks. Góreckiego poświęcone parafii jako miejsca realizowania się Kościoła przedstawia zagadnienia eklezjalnie i kanoniczne bardzo ważne. Dość przypomnieć, że pierwszy dokument soborowy, jakim jest Konstytucja o Liturgii Świętej *Sacrosanctum Concilium* stwierdza jasno: „... biskup nie może osobiście zawsze i wszędzie przewodniczyć całej owozarni, dlatego powinien koniecznie utworzyć grupy wiernych. Najważniejsze z nich to parafie, lokalnie zorganizowane pod przewodnictwem duszpasterza, zastępującego biskupa. One bowiem w pewien sposób przedstawiają widzialny Kościół, ustanowiony na całej ziemi” (42). Do takiego rozumienia parafii nawiązywał K. Rahner, gdy pisał, iż parafia jest miejscem objawiania się Kościoła, który właśnie w parafii staje się faktem (zob. wstęp do przedstawianej pracy, s. 3).

Całość swoich rozważań ujął autor w 20-ch częściach, poprzedzonych krótkim wstępem, a zamykających się przypisami do obu części, wykazem skrótów oraz przedstawieniem bibliografii. Pierwsza dzieli się na 5 rozdziałów, druga obejmuje 4 rozdziały.

Część I, opatrzona tytułem: Parafia, rozpoczyna się uwagami wprowadzającymi, odnoszącymi się do samego pojęcia parafii. Autor daje najpierw objaśnienia etymologiczne, by z kolei spojrzeć na parafii w aspekcie socjologicznym; potem dotyka teologii parafii, zawartej w doktrynie *Vaticanum II* i na tym tle wyjaśnia rozumienie parafii, zawarte w kodeksie Jana Pawła II. Dla czytelnika świeckiego bardzo cenne będą zapewne wyjaśnienia historyczne, dotyczące „genealogii” parafii czy uwagi na temat praw proboszczowskich czy czynności, które łączą się z wypełnianiem obowiązków proboszczowskich itp. Zamykają ten rozdział refleksje o znaczeniu parafii w dobie współczesnej, wydobyte z różnych dokumentów i wypowiedzi papieskich, jak również prezentujące opinie znawców przedmiotu. Po tych z natury wstępnych zagadnieniach autor przechodzi do przedstawienia teologii parafii. Rozdział II, poświęcony w całości temu zagadnieniu, ukazuje najpierw parafię jako miejsce gdzie realizuje się czy objawia Kościół (por. tytuł rozprawy), a następnie przedstawia teologiczną strukturę tej wspólnoty. Po krótkim wprowadzeniu biblijnym koncentruje się autor na nauce Soboru, wyrażonej głównie w Konstytucjach soborowych *Lumen Gentium* i *Sacrosanctum Concilium*; dodaje zaraz kilka charakterystycznych wypowiedzi wybitnych teologów i autorów, by zakończyć wnioskiem teologicznym i kanonicznym zarazem – parafia jest Kościołem, w innym oczywiście sensie niż diecezja, którą prawo nazywa Kościołem partykularnym. Parafia jest Kościołem, bo Kościół reprezentuje, uobecnia i przez nią tenże Kościół się realizuje. Rozważając strukturę teologiczną parafii (druga część rozdziału) zatrzymuje się autor na trzech zagadnieniach – podobnie jak cały Kościół jest Ciałem Chrystusa, tak i parafia jest Ciałem Chrystusa, sakramentalność Kościoła jako całości udziela się i małemu Kościołowi, jakim jest parafia i wreszcie zadania świeckich

w Kościele. Kolejny rozdział poświęcony został przedstawieniu miejsca i roli parafii po myśli kodeksu Jana Pawła II. W kolejności autor omawia następujące zagadnienia: parafie terytorialne i personalne, parafie i quasiparafie, sytuacje szczególne – powierzenie parafii jednemu bądź wyjątkowo kilku kapłanom (moderator!) czy ze współdziałaniem osoby lub osób świeckich (działalnością pasterską kierować winien zawsze kapłan), łączenie parafii z osobą prawną, erekcja parafii – jej zniesienie bądź zmiana. Z kolei (p.3) traktuje o obsadzaniu parafii (czas, kompetentna władza, wymagania stawiane kandydatowi na urząd, objęcie urzędu w posiadanie). Odwrotnością niejako obsadzenia parafii jest odejście z niej – uwagi na ten temat znajdzie czytelnik w p. 4. Bardzo ważnym zagadnieniem (szkoda, że omawianym dopiero teraz) jest osobowość prawna parafii – reprezentantem urzędowym parafii jest każdorazowy jej proboszcz. Rozdział IV, najobszerniejszy w tej części, przynosi omówienie sytuacji prawnej wiernych w Kościele. Po uwagach wstępnych autor przedstawił, idąc za kodeksem prawa kanonicznego, obowiązki i prawa wszystkich wiernych – tu m.in. o wspólnocie wiernych z Kościołem, o obowiązku troski o świętość i rozwój Królestwa Bożego, o posłuszeństwie pasterzom, którzy kierują Kościołem, o prawie do chrześcijańskiego wychowania. Dużo uwagi poświęcone zostało także możliwościom, jakie dla wiernych świeckich stwarza obowiązujące prawo kościelne, zwłaszcza w dziedzinie kształcenia i poznawania nauk teologicznych, świadczenia pomocy pasterzom oraz pełnienia ważnych funkcji liturgicznych (i nie tylko!). Ostatni rozdział części pierwszej przedstawia zadania – posługi, jakie spełnia parafia wobec wiernych – mowa tu o posłudze nauczania, uświęcania i pasterzowania. Dołączone tu zostały uwagi o prowadzeniu ksiąg metrykalnych, w biurze i archiwum parafialnym. Kończy ten rozdział omówienie prawa parafii do posiadania dóbr doczesnych, gwarantujących jej istnienie i możliwość działania oraz sposobów zarządzania tymi dobrami i przepisów, związanych z alienacją.

Z kolei trzeba przejść do przedstawienia problematyki części drugiej studium, również bardzo interesującej. Część ta nosi tytuł: Służba pasterska w parafii i złożona z 4-ch rozdziałów zawiera w sobie materiał ascetyczny i prawny. Materiał, charakteryzujący osobowość kapłana jako pasterza Ludu Bożego zawarł autor zwłaszcza w I rozdziale, ujmując go niejako w 4-ch perspektywach – kapłan współczesny w zwierciadle dekretu soborowego *Presbyterorum ordinis*, obraz kapłana w adhortacji apostolskiej *Pastores dabo vobis*, kapłan w wypowiedziach Jana Pawła II i wreszcie tożsamość kapłańska w ujęciu Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów z 1994 r. Trzy następne rozdziały zajmują się kolejno posługą proboszcza w parafii (II), współpracownikami proboszcza, jakimi są wikariusze parafialni oraz zastępczą służbą pasterską w parafiach, w których ich właściwi duszpasterze nie mogą z różnych racji pełnić czasowo swoich obowiązków (tu szczegółowo m.in. o administratorze parafii). Bardzo cenne, zwłaszcza w czeskich warunkach, są uwagi pomieszczone w Dodatku – dotyczą one duszpasterstwa w parafii, w której nie ma kapłana. Autor stoi mocno i słusznie na gruncie prawa, ale zauważa i docenia dość duże możliwości pracy dla wiernych świeckich. Potwierdzeniem tej postawy jest Instrukcja Stolicy Apostolskiej z 15 sierpnia 1997 r., poświęcona właściwej współpracy wiernych świeckich w wykonywaniu posługi kapłańskiej – nie została uwzględniona w pracy, gdyż ukazała się w rok po jej opublikowaniu drukiem.

Kończąc prezentację pracy zauważyć wypada, iż nie wyczerpuje ona bogatej problematyki, jaka kryje się za pojęciem parafii. Autorowi nie chodziło zresztą o całościowe

przedstawienie zagadnienia. Zamierzył swoją publikacją jak to sam stwierdził we wstępie, dać kapłanom, studentom teologii i świeckim pomoc, która skłoniłaby ich do refleksji i ukazywała, jak w ramach uwarunkowań prawnych parafia może i powinna służyć dobru całej wspólnoty. Czytelnikom przyda się z pewnością załączona bibliografia dla pogłębienia własnych studiów. Na podkreślenie zasługuje także oryginalny plan studium, w którym obok omówienia norm prawnych znalazło się miejsce na ukazanie modelowych cech osobowościowych współczesnego kapłana – ks. Górecki okazał się nie tylko znawcą materii prawnej, którą potrafi przedstawić zrozumiałym językiem, ale i zatroskanym o kształt współczesnego kapłaństwa pedagogiem. Wypada tylko życzyć Mu następnych takich pozycji dobrych i pożytecznych, w godnej oprawie edytorskiej – stronę tytułową omawianej przez nas publikacji zdobi fotografia parafialnego kościoła Autora, kościoła pw. Św. Marii Magdaleny w Stonawie i tak wszystkie drogi prowadzą do parafii.

ks. Tadeusz Walachowicz

Ks. Józef Mandziuk, *Słownik księży pisarzy archidiecezji wrocławskiej 1945-1992*, Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej, Warszawa 1997, ss. 401

Akademia Teologii Katolickiej w Warszawie niewątpliwie przoduje w biografistyce teologów, mając na swoim koncie ogromne ośmiotomowe dzieło *Słownik Teologów Katolickich*, powstałe w wyniku inicjatywy ks. profesora Eugeniusza Hieronima Wyczawskiego, przy współpracy wielkiej liczby autorów. Nie trzeba dodawać, że jest to dzieło warsztatowe dostarczające ogromnego materiału erudycyjnego. Prezentowana książka ks. Józefa Mandziuka nie jest wbrew pozorom, excerptum z wymienionego *Słownika*. Owszem, powtarzają się w niej nazwiska obecne w *Słowniku Teologów*, ale rejestr księży autorów jest tu o wiele obszerniejszy, bowiem autor postanowił umieścić w nim wszystkich, nawet amatorów pióra szczycących się paroma publikacjami. Taki pomysł nie jest nowy, aczkolwiek kryterium w postaci takiej czy innej działalności literackiej rzutuje na charakterystykę całego duchowieństwa danej diecezji i to w sposób, który ktoś mógłby odebrać jako dyskryminujący. Powstaje bowiem mimo woli pytanie, czy służba pióru, niekiedy przypadkowa, jest wyróżnikiem dostatecznie uzasadnionym. Niewątpliwie jednak *Słownik* ks. profesora Mandziuka w jakiś sposób zachęca do biografistyki obszerniej zakrojonej, która już dobrze daje znać o sobie¹.

Autor omawianego *Słownika* nie ponumerował umieszczonych w nim księży, stąd na pierwszy rzut oka nie wiadomo ilu ich jest. Liczba zaś jest imponująca i wynosi 261. Godny uwagi jest skorowidz rzeczowo-osobowy, który pokazuje także, jak szeroki jest wachlarz zainteresowań piszących kapłanów wrocławskich, a ponadto odsyła czytelnika do interesujących go dziedzin.

¹ Do takich biografii zaliczyć należy m.in. ks. Henryka Mrossa, *Słownik Biograficzny kapłanów diecezji chełmińskiej wyświęconych w latach 1820-1920*, Pelplin 1995, inny rodzaj, to biografie pewnych kategorii duchownych np. *Słownik Biograficzny Kapituły Warmińskiej*, Olsztyn 1996..